

Gimbernat, 2008 (**), 50, 307-312

ARTICLES MÈDICS PUBLICATS A LA PREMSA CATALANA DE L'EXILI (1939-1956)

SABATÉ I CASELLAS, Ferran

RESUM: Volem conèixer la producció científica escrita dels metges catalans exiliats després de la Guerra Civil. Hem buscat els articles de tema sanitari apareguts en publicacions periòdiques en català de l'exili, entre els anys 1939 i 1956. Hem trobat 40 articles, que corresponen a 20 autors. No inclou llibres o monografies.

Paraules claus: Metges catalans exiliats. Articles mèdics. Premsa catalana d'exili. Anys 1939 a 1956.

RESUMEN: Queremos conocer la producción científica escrita de los médicos catalanes exiliados después de la Guerra Civil. Hemos buscado los artículos de tema sanitario aparecidos en publicaciones periódicas en catalán del exilio, entre los años 1939 y 1956. Hemos encontrado 40 artículos, que corresponden a 20 autores. No incluye libros o monografías.

Palabras clave: Médicos catalanes exiliados. Artículos médicos. Prensa catalana del exilio. Años 1939 a 1956.

*

INTRODUCCIÓ

No disposem d'una panoràmica completa de la producció científica dels metges catalans exiliats durant la dècada dels anys 40 i principis dels 50.

La situació d'incertesa, perill, provisionalitat, precarietat de les infraestructures per a la recerca, dificultats econòmiques i laborals, etc., dificultaren la producció i publicació científic-mèdica (1).

D'altra banda, l'absència d'un organisme autòcton aglutinador i de suport als científics catalans exiliats, i la manca d'un medi de difusió propi, fan que la migrada producció mèdica en català d'aquest període estigui dispersa en diaris i revistes de l'exili, de caire polític o cultural.

Ferran Sabaté i Casellas

Presentem els resultats de la recerca efectuada en les revistes catalanes de l'exili més significatives.

EL POBLE CATALÀ (PARIS)

Daniel Recasens, "*L'estat sanitari dels exiliats als camps de concentració*", Núm. 6, 1 desembre 1939: 2.

LA REVISTA DELS CATALANS D'AMÈRICA (MÈXIC, DF)

Jaume Pi-Sunyer, "*La Humanitat envelleix?*", Núm. 1, octubre 1939: 19-26.

Ramon Carrasco i Formiguera, "*El professor Walter B. Cannon*", Núm. 2, novembre 1939: 25-37.

Cèsar Pi-Sunyer, "*Maria Sklodowska Curie*", Núm. 3, desembre 1939: 7-19.

REVISTA DE CATALUNYA (PARIS, MÈXIC, SAO PAULO)

Jaume Aiguader Miró, "*Els metges en el Renaixement*", núm. 94, desembre 1939, i núm. 95, gener 1940.

A. Oriol i A. Folch, "*Una troballa, d'abast inconegut, a l'orina*", Núm. 94, desembre 1939, i núm. 95, gener 1940.

J.M. Bellido Golferichs, "*L'Escola de Medicina de Barcelona i la descoberta de la circulació de la sang*", Núm. 98, abril 1940.

Jaume Aiguader, "*Humanisme i Reforma*", Núm. 99-101, gener-març 1943:67-77.

Jaume Roig, "*Mides biomètriques dels alumnes del Colegio Madrid comparades amb les dels nens d'Espanya i altres països*", Núm. 99-101, gener-març 1943: 137-147.

Josep Trueta, "*L'origen de la legislació social*", Núm. 105, desembre 1956: 30-34.

FOC NOU (TOLOSA DE LLENGUADOC)

J.M. Bellido, "*L'Agrupació de Metges Catalans pro Renovació de la Medicina*", núm. 17, 30 desembre 1944, núm. 18, 6 gener 1945, núm. 24, 8 febrer 1945, núm. 25, 17 febrer 1945.

LLUITA (TOLOSA DE LLENGUADOC)

J. M. Bellido, "L'Agrupació de Metges Catalans pro Renovació de la Medicina", Núm. 23, 5 març 1945.

FULL CATALÀ (MÈXIC)

Jaume Aiguader, "El llibre científic català", Any II, Núm. 10, juliol 1942: 7.

Jaume Roig, "La joventut en quarantena", Any II, Núm. 10, juliol 1942: 12.

Jaume Aiguader, "Bibliografia científica en Català", Any II, Núm. 11 i 12, agost i setembre 1942: 9 i 9.

Jaume Roig, "Divagacions mítiques", Any II, Núm. 13, octubre 1942: 3.

Jaume Roig, "Divagacions pedagògiques", Any II, Núm. 14, novembre 1942: 6.

Jaume Aiguader, "El Català com a idioma de la Ciència", Any II, Núm. 14 i 15, novembre i desembre 1942: 13 i 9.

QUADERNS DE L'EXILI (COYOACAN, MÈXIC)

J. A. Aiguader Cortés, "Per la salut del nostre poble", Any III, Núm. 15, setembre-octubre 1945: 8-9.

J. A. Aiguader Cortés, "El que cremem", Any III, Núm. 17, desembre 1945: 11-12.

A. Folch Pi, "Les vitamines", Any IV, Núm. 18 i 24, gener-març i octubre-desembre 1946: 13-14 i 15-16.

A. Folch Pi, "Fet i fet, no ho som tant de treballadors", Any III, Núm. 16, novembre 1945: 3-4.

M. Pijoan de Beristain, "Piscicultura al camp", Any IV, Núm. 19, abril-maig 1946: 11-12.

J. A. Aiguader Cortés, "Com hauria de ser la Facultat de Medicina", Any IV, Núm. 20, juny 1946: 13-14.

J. A. Aiguader Cortés, "La sanitat militar", Any IV, Núm. 21, juliol 1946: 13-14.

Claudi Faunier, "<Contribution à la connaissance de l'avitaminose chez l'homme> del Dr. Joaqim Vinyes Espin", Any V, Núm. 26, març-abril 1947: 21-22.

Ferran Sabaté i Casellas

AVENÇ DELS ANNALS DE LA SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS POLÍTICS, ECONÒMICS I SOCIALS (BUENOS AIRES)

Josep Trueta, “*Estudi sobre el filòsof català Lluís Vives*”, Any II, núm. 12, setembre-octubre 1944.

ENDAVENT (TOLOSA DE LLENGUADOC)

Jaume Sauret, “*L'Organització de la Medicina Social a Catalunya. Les Assistents Socials*”, Núm. 4, maig 1945.

Francesc Tosquelles i Jaume Sauret, de “*Invalidesa i treball. A propòsit dels mutilats guerra*”, núm. 9, octubre 1945.

QUADERNS (PERPINYÀ)

Josep Solanes, “*El clima de discòrdia a l'exili: notes per a una psicologia de l'exiliat*”, Núm. 4, abril 1945.

Sever Perramon, “*L'home en els camps de concentració nazis*”, núm. 6, juny 1945.

Francesc Tosquelles, “*Les Assegurances Socials i la Medicina*”, núm. 6, juny 1945.

J. M. Bellido, “*La Universitat Autònoma de Barcelona i el règim franquista*”, núm. 9, setembre 1945.

Josep Solanes, “*Els remeis de l'exili: notes per a una psicologia de l'exiliat*”, núm. 10, octubre 1945.

Francesc Tosquelles, “*Els límits de l'estructura liberal de la Medicina*”, núm. 11, novembre 1945.

Josep Solanes, “*Captivitat i exili: notes per a una psicologia de l'exiliat*”, núm. 13, febrer 1946.

Josep Dencàs, “*La Medicina i la guerra*”, núm. 14, març 1946.

Jaume Elias, “*Els catalans i la Medicina*”, núm. 14, març 1946.

Josep Solanes, “*La psiquiatria i la guerra*”, núm. 15, abril-maig 1946.

LA NOSTRA REVISTA (MÈXIC)

Jaume Pi-Sunyer, "*L'ensenyament de la medicina a Cervera*", Any I, Núm. 3, març 1946.

LA NOVA REVISTA (MÈXIC)

Leandre Cervera, "*Letamendisme i psico-somatisme*", Any I, Núm. 4 i 5, 1955: 94-97 i 118-121.

COMENTARIS I RESULTATS

Els estudis més recents han trobat al voltant d'unes 200 publicacions periòdiques durant l'exili català de 1939 a 1975. La majoria foren publicacions efímeres, de difusió local i tiratge limitat. Eren butlletins de caire polític o cultural, d'informació als associats(2). No existí una publicació periòdica en català específicament mèdica o científica.

Nosaltres hem fet un buidatge de les revistes de major difusió i prestigi, del període 1939-1955, amb els resultats que exposarem. Hem trobat 40 articles de tema mèdic i els hem agrupat en tres seccions: quinze de medicina clínica (el 37,5%); dotze de política sanitària (30%), i tretze d'humanitats mèdiques (32,5%). Entre els de Medicina clínica, predominen les patologies derivades de les condicions de la guerra, l'internament en camps de concentració i l'exili. Els de política sanitària, estan dedicats a planejar l'organització de la sanitat catalana en un escenari polític postbèl·lic. Els d'humanitats, és capbussen en la Història de la Medicina, buscant les nostres arrels, per sobreviure en aquest període de turbulències personals i col·lectives.

Els autors son 20 professionals de reconeguda vàlua, molts d'ells relacionats amb l'Institut de Fisiologia i la Societat de Biologia de Barcelona. Alguns d'ells, eren afiliats als diferents partits polítics, havien pres part activa en la guerra, i ara continuaven compromesos en el exili.

Pel lloc de publicació de les capçaleres respectives, trobem: 1 a Perpinyà, 3 a Tolosa del Llenguadoc, 1 a París; 5 a Mèxic, 1 a Buenos Aires, i 1 capçalera (Revista de Catalunya) circulant entre París, Mèxic i Sao Paulo.

Cal assenyalar que, entre el maig de 1940 i l'agost de 1944, durant l'ocupació nazi, la premsa catalana d'exili estigué prohibida a França.

Pensem que hi ha més articles dispersos, que encara no hem sigut capaços de localitzar. No fem referència a monografies ni llibres mèdics d'aquest període, publicats a l'exili com ja hem dit abans.

BIBLIOGRAFIA

- (1) Giral, F., "Ciencia española en el exilio (1939-1989). El exilio de los científicos españoles ", Anthropos CIER, Barcelona, 1994.
Barona, J. Ll., "Ciencia, salud pública y exilio (España, 1875-1939)", Seminari d'Estudis sobre la Ciència, València, 2003.
- (2) Figueres, J M., "Aproximació a la primera premsa d'exili (1936-1952)". Dins: «L'exili català del 1936-1939. Un balanç», Enric Pujol, coordinador.
Balcells, J M., "Revistes dels catalans a les Amèriques". Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1988.
"Premsa de l'exili català republicà 1939-1975". Catàleg del Fons del C.E.H.I. al Pavelló de la República. Publicacions de la Universitat de Barcelona, Barcelona, 2000.